FELSEFE Sınıf-10

OGM MATERYAL
ORTAÖĞRETİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

KONU AHLAK FELSEFESİNİN KONUSU VE PROBLEMLERİ

Ahlak; insanın başka insanlara, canlı veya cansız varlıklara yönelik eylemlerinden ortaya çıkan, bu ilişkileri düzenlemek amacıyla geliştirilen ilke ve kuralları ifade eder. **Ahlak Felsefesi (Etik),** felsefenin ahlakla ilgilenen, ahlaki ilkeler üzerine düşünceler yürüten dalıdır. Etik sözcüğü, Yunanca «karakter» anlamına gelen «ethos» sözcüğünden türemiştir. Etiğin temel konusu eylemlerdir.

Ahlak Felsefesinin Temel Kavramları

İyi: Ahlaki olarak yapılması gereken ya da beklenen eylemlerdir.

Kötü: Ahlaki olarak yapılmaması gereken davranışlardır.

Özgürlük: Kişinin aklını ve iradesini kullanarak doğru olduğunu düşündüğü bir davranışı bilinçli olarak seçebilmesidir.

İrade: İkilem karşısında kalan insanın doğal eğilimleri karşısında karar verebilme yetisidir.

Sorumluluk: Bireyin ahlaki olarak davranışlarının sonuçlarını üstlenebilmesidir.

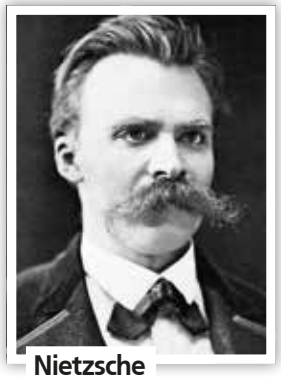
Vicdan: İyiyi ve kötüyü ayırt edebilmeyi sağlayan iç duyuş, iç yetidir.

Ödev: İnsanların gerçekleştirmekten yükümlü olduğunu hissettiği şeylerdir.

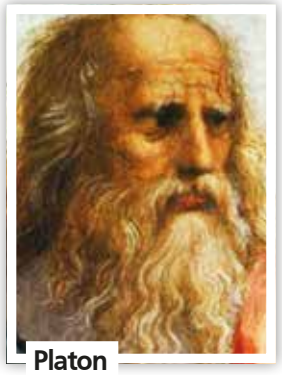
Ahlak yasası: Bireye nasıl davranacağı konusunda yol gösteren herkes için geçerli olması gereken kurallardır.

Ahlaki karar: Bireyin kendi özgür iradesi ile ahlak yasasına uygun olarak verilmiş kararlardır.

Ahlaki eylem: Ahlaki açıdan iyi ya da kötü olarak değerlendirilebilen eylemlerimizdir.


Nietzsche


Immanuel Kant


Platon

Ahlak Felsefesinin Temel Soruları

-İyinin ve kötünün ölçütü nedir?
-Ahlaki eylemlerimizin dayandığı temel ilke nedir?
-İnsan eylemlerinde özgür müdür?
-Ahlaki eylemin bir amacı var mıdır?
-Evrensel bir ahlak yasası olanaklı mıdır?

İyinin ve Kötünün Ölçütü Nedir?

Felsefe ahlaki eylemi sosyal normlar ile sınırlamaz. İyi ve kötüye daha ilkesel ve evrensel düzeyde bakar. Bu konuda belli başlı sorular ortaya koyar.

- İyinin ve kötünün ölçütü nedir?
- İyiyi iyi kötüyü kötü yapan ölçütler nelerdir?
- İyi ve kötü evrensel midir yoksa değişken midir?

Immanuel Kant: İnsan için ahlak yasasına uygun davranmak, ödev duygusu ile hareket etmek ve daima iyiyi istemek iyidir. Ödev duygusu taşımadan ve iyiyi istemeden yapılan eylemler kötüdür.

Aristoteles: İnsan daima ölçülü olmalıdır. Orta yolu tercih etmeli, kararında ve dengeli olmalıdır. Orta yolu amaçlayan eylemler iyi, aşırı uçlardaki eylemler kötüdür.

Platon: İnsan eylemlerini belirleyen bizim dışımızda var olan ezeli ve ebedi idealardır. En yüksek iyi, «iyi ideası» na uygun olandır. Kötü ise bu ideadan pay almamış eylemlerdir.

Epiküros: İyinin amacı mutluluktur. Mutluluk hayatın gerçek amacıdır. Mutluluk veren şey iyi acı veren şey kötüdür.

Sokrates: En yüksek iyi bilgece yaşamaktır. Bunun da yolu bilmektir. İnsan bilerek kötülük yapmaz. Bilmek doğru seçimler yapmayı sağlar.

Jeremy Bentham, J.S. Mill: En yüksek iyi faydalı olandır. Olabildiğince çok insanın faydasını ölçü alan eylemler iyi, bunu sağlayamayanlar kötüdür.

İnsan eylemde bulunurken özgür ve sorumlu mudur? Bu soruyu ahlak felsefesi, özgürlük ve sorumluluk ilişkisi bağlamında ele alır. Ahlak, bireyin farkında olarak iradesiyle yaptığı seçimleriyle ilgili bir alandır.

İndeterminizm (Belirlenmezcilik): İnsanın eylemde bulunurken bütünüyle özgür olduğunu savunur. Çünkü insan akıl sahibi bir varlık olarak ahlaki eylemelerini hiçbir dış etki altında kalmadan seçme özgürlüğüne sahiptir. Kişi yaptığı davranıştan tamamen sorumludur.

Determinizm (Belirlenimcilik): Bu görüşe göre insan özgür değildir. İnsanın özgürce eylemde bulunamayacağı, insanın kendi elinde olmayan koşulların etkisi altında eylemde bulunduğu kabul edilir. İnsan, davranışlarından ahlaken sorumlu değildir.

Otodeterminizm (Ahlaki Özerklik): Kişinin ahlaki kararlarını iradesi ve seçimiyle kendisinin oluşturduğunu ileri sürer. Özgürlüğün kaynağı kişide, onun kişiliğindedir. İnsanlar aklını kullanabildiği ve kişiliğini geliştirebildiği ölçüde özgürdür ve davranışlarından sorumludur.

Fatalizm (Kadercilik): Fatalizme göre insan kaderinde var olanı yaşar. İnsan, senaryosu daha önceden yazılmış bir sahnede figürandır. Bu nedenle davranışlarından sorumlu değildir.

Evrensel ahlak yasası olanaklı mıdır? «Acaba kişi vicdanına ve iradesine dayanan, ahlaki eylemi belirleyen, bireylerin üzerinde evrensel bir ahlak yasası var mıdır yok mudur?» Bu soru karşısında bazı düşünürler evrensel bir ahlak yasasının olamayacağını savunurken bazı düşünürler de olduğunu savunmuşlardır.

Evrensel Ahlak Yasası Olanaksızdır

Hedonizm (Hazcılık): İnsanların bireysel mutluluk ve hazlarının peşinde olduğu savunulur. Hedonizmin temsilcileri Aristippos ve Epikuros'tur.

Egoizm (Bencillik): «Kişi kural ve davranışlarının temeline kendini koyar» düşüncesidir. Temsilcisi T.Hobbes'tur.

Anarşizm (Düzensizlik): Herkesin ortak çıkarları olamayacağını söyleyerek toplumsal değerleri reddederler. Temsilcisi Proudhon'dur.

F. Nietzsche: Nietzsche'ye göre, bu güne kadarki değer sistemleri, ahlak anlayışları, insanın zayıflığına dayanan «köle ahlakları»dır. Oysa insan «kuvvet iradesi» ile bir «üst insan» ortaya koymalıdır.

Egzistansiyalizm ve temsilcisi Sartre: Varoluşçu felsefenin (egzistansiyalizm) kurucularındandır. Varoluşun özden önce geldiğini, insanın kendi özünü kendinin belirlediğini ifade eder. İnsanın özünü insanın özgür eylemleri oluşturur. İnsan, özgürce yaptığı eylemlerle kendi ahlaki değerlerini kendisi meydana getirir.

Evrensel Ahlak Yasası Olanaklıdır

EVRENSEL AHLAK YASASINI SÜBJEKTİF ÖZELLİKLERE DAYANDIRANLAR:

Entüisyonizm (Sezgicilik): Temsilcisi Henri Bergson'dur. Temelinde sezginin bulunduğunu ve tüm insanlığı kucaklayan bir ahlak anlayışı olarak «açık ahlak» anlayışını savunmuştur.

Utilitarizm (Faydacılık): Temsilcileri J.Bentham ve S. Mill'dir. Toplumsal duyguların tatminine yönelik iyiyi belirleyen fayda; düşünsel, toplumsal bir değer olarak görülür.

EVRENSEL AHLAK YASASINI OBJEKTİF ÖZELLİKLERE DAYANDIRANLAR

Sokrates: Ona göre erdemlerin bilgisine sahip olan insan zorunlu olarak erdemli olacaktır. Kimsenin bilerek kötülük yapmayacağını savunur.

Platon: Platon'a göre idealar evreninin en üstünde iyi ideası vardır. Eylemlerimizin ahlaki ilkesi bütün zamanlar için geçerli olan iyi ideasında temelini bulur. Ona göre ahlaklılık iyi ideasının bilgisine dayanır.

Aristoteles: İnsan eylemlerindeki aşırılık veya eksikliğin iyi olmadığını ve insanı mutsuz ettiğini belirtir. Ona göre erdemli olmak bu iki uç arasında altın ortayı bulmaktır.

Fârâbî, Spinoza: İnsan özgürlüğe yalnız bilgi ile ulaşabilir. Bilmek, Tanrı'yı bilmektir. Bu da Tanrı'yı düşünsel bir sevgiyle sevmektir. Ahlak yasası bu düşünsel, evrensel Tanrı sevgisinde temellenir.

Kant: Ödev ahlakı görüşüyle Kant, evrensel ahlak yasasını «Öyle eyle ki, eyleminden çıkarılacak kurallar herkes için geçerli olsun.» ifadesi ile özetler.

SORULAR

1) Aşağıda verilenlerden hangisi ahlak ile etik arasındaki farklardan biri değildir?

A) Ahlak, bir toplumda uyulması gereken kurallar bütünüdür. Etik ise varolan ahlak üzerine düşünme, varolan ahlakı sorgulama etkinliğidir.

B) Ahlak toplumdan topluma, kültürden kültüre, zamandan zamana değişiklik gösterir. Etik her zaman, her yerde ve her koşul altında geçerli kurallar bulmaya çalışır.

C) Ahlak "iyi" ve "kötü"nün ne olduğunu bildiğini varsayar etik ise bir problem olarak ele alır ve inceler.

D) Ahlak göreceli olduğundan kural koymaz, etik ise kural koyucudur.

E) Ahlak göreceli ve özneldir. Etik ise insanın ahlaka ilişkin davranışlarının doğurduğu soruları ele alan felsefe dalıdır.

Cevap: D

2) "Öyle hareket et ki senin eylemlerinin ilkesi tüm insanlığın eylemlerinin ilkesi olsun. Bunun için koşulsuz buyruğa uymalısın."

Kant'ın bu ilkesinden hareketle ahlaki eylemin amacını aşağıdaki kavramlardan hangisi ile açıkladığı söylenebilir?

A) Ödev
B) Haz
C) Yarar
D) Mutluluk
E) Toplumsal uyum **Cevap: A**

3) I. Her insan öncelikle kendi benliğini dikkate alır ve eylemlerini buna uygun olarak düzenler.

II. Ahlaki eylem, mümkün olan en çok sayıda insana en fazla mutluluğu getirmelidir.

Verilen görüşler sırasıyla aşağıdaki yaklaşımlardan hangisine uygundur?

A) Nihilizm - Egoizm
B) Hedonizm - Ahlaksal Determinizm
C) Egoizm - Utilitarizm
D) Entüisyonizm - Pragmatizm
E) Determinizm – Egzistansiyalizm

Cevap: C